

Stemple dodatkowe na przesyłkach Łotwy

Krzysztof Trawiński

Współpraca: Marek Zbiński (tłum. z j. niem.) oraz Maciej Kandulski (tłum. z j. ang.)

Nie tylko jakość i rzadkość materiału filatelistycznego, ale przede wszystkim jego różnorodność, ma wpływ na ocenę eksponatu. Dlatego warto i należy ilustrować „opowiadaną historię” także walorami, które na pierwszy rzut oka, mogą nie mieć znaczenia dla prezentowanego tematu. Takimi walorami są niewątpliwie pocztowe stemple dodatkowe z hasłami propagandowymi lub reklamowymi, możliwymi do praktycznego wykorzystania w naszych eksponatach. Zachętą do ich skutecznych poszukiwań może być np. aktywna swego czasu działalność na tym polu łotewskiej administracji pocztowej.

W latach 1936-1940 poczta łotewska stosowała przeszło 50 rodzajów oficjalnych stempli dodatkowych. Działo się to w okresie autorytarnych rządów prezydenta Ulmanisa, który lubował się w motywowaniu rodaków krótkimi i stanowczymi hasłami, które drukowała także ówczesna prasa. Stemple zawierały różne napisy umieszczone w większości w prostokątnej ramce, odbijane niebieskim lub niebiesko-fioletowym tuszem (spotykane są bardzo rzadko ostemplowania w kolorze czerwonym lub czarnym) na przesyłkach ostemplowanych wcześniej standardowym lub okolicznościowym datownikiem. Stemple te odbijano w 29 największych urzędach pocztowych Łotwy. Wyjątek stanowią stemple z tekstem o znaczeniu lokalnym, stosowane jedynie w miejscowościach, które wcześniej ubiegały się o ich użycie. Większość stempli wykonano centralnie w Rydze i rozesłano do większych urzędów na terenie kraju.

Ryc. 1. Kartka pocztowa miejscowa ze stemplem propagandowym „Czysty dom i dziedziniec - to duma łotyszki” (nr 9).

Stemple dodatkowe stosowano przez kilka dni lub kilka miesięcy - w zależności od tematu, celu lub propagandowego znaczenia tekstu. Krótkie, ale jednoznaczne w swojej wymowie slogany, pisane były po łotewsku. Z tego powodu były raczej niezrozumiałe dla odbiorcy zagranicznego, tym bardziej, że ich treść odnosiła się do wydarzeń i sytuacji dotyczących Łotwy. Odbijano je więc wyłącznie na korespondencji krajowej. Stemple te spotyka się jednak, choć bardzo rzadko, również na przesyłkach zagranicznych, co znacznie podnosi ich wartość filatelistyczną. Spotyka się wyjątkowe przesyłki z dodatkowymi stemplami odbitymi zarówno w miejscu nadania, jak i doręczenia (ale także w miejscu przeładunku poczty).

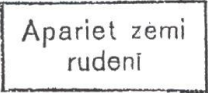

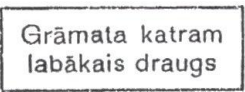
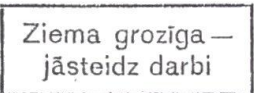
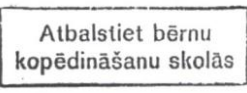
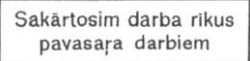
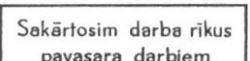
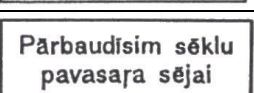
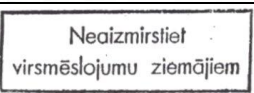
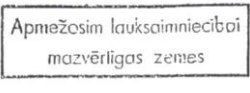
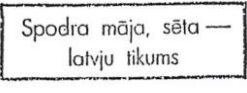
Ryc. 2. List do Szwecji (opłata wg obowiązującej wówczas taryfy krajowej) ze stemplem dodatkowym „Plaža w Rydze oferuje zdrowie i odpoczynek” (nr 34).

Przez łotewskich filatelistów stemple dodatkowe nazywane są często stemplami reklamowymi, chociaż mają niewiele wspólnego z reklamą w dzisiejszym tego słowa znaczeniu. Powinno się je raczej zaliczać do stempli agitacyjnych lub propagandowych. W ten nietypowy, choć prosty i skuteczny sposób informowano lub zachęcano kiedyś mieszkańców Łotwy do podejmowania pewnych działań kulturowych czy zawodowych.

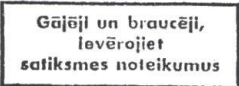
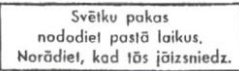
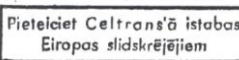

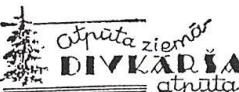
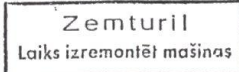
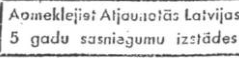
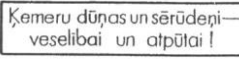
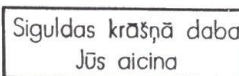
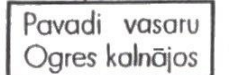
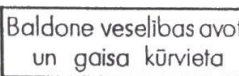
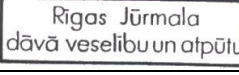
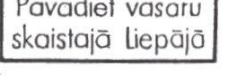
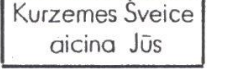
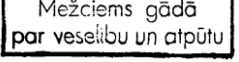
Ze względu na treść napisów, przesyłki ze stemplami dodatkowymi mogą i powinny być wykorzystywane w ekspozycji tematycznej (np. rolnictwo, przyroda, kultura, rower, dzieci, zdrowie, wypoczynek). Obecnie nie są to walory zbyt łatwe do zdobycia (przynajmniej niektóre), dlatego z pewnością podniosą zarówno wartość merytoryczną, jak i filatelistyczną ekspozycji.

W opracowaniu wykorzystano materiały z portalu www.jystamps2000/latwia-slogans ... oraz artykułu „Die Werbestempel von Lettland 1936–1940”, opublikowanego w biuletynie „Studienmanuskripte der Forschungsgemeinschaft Lettland im BDPH e.V., Folge 12, wydanego przez Harry von Hofmann Verlag. Autorzy niniejszego opracowania składają Panu H. von Hofmann serdeczne podziękowania za udostępnienie materiału.

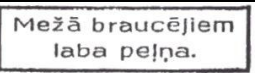
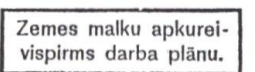
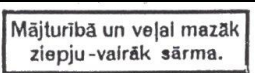

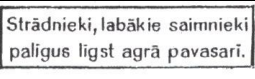
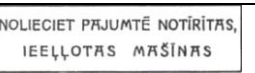
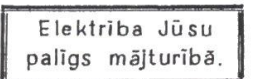

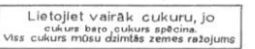
Zestawienie znanych pocztowych stempli propagandowych Łotwy z lat 1936 -40.

Lp	Stempel	Tekst (tłumaczenie z j. angielskiego/niemieckiego)	Znane okresy stosowania
1.		Orzcie (uprawiajcie) ziemię jesienią	26.09.36-10.11.36 14.09.37-19.11.37 08.10.38-25.10.38
1a.			
2.		Książka jest najlepszym przyjacielem każdego	23.11.36-16.02.37 27.01.38-08.02.38
2a.			
3.		Zimowa pogoda jest zmienna - śpiesz się z pracą	26.01.37-06.03.37 28.01.38-15.02.38
4.		Wspieraj dożywianie dzieci w szkole	04.03.37-05.04.37 16.11.37-10.12.37 08.01.38-23.03.38
5.		Doprowadźmy narzędzia rolnicze do porządku przed pracami wiosennymi	03.04.37-12.04.37
5a.			
6.		Skontroluj ziarno przed wiosennym siewem	12.04.37-20.04.37 21.04.39-04.05.39
7.		Nie zapomnij o nawożeniu siewu oziminy	19.04.37-23.04.37 27.03.39-29.05.39
8.		Zadrzewiaj obszary bezwartościowe rolniczo	21.04.37-04.05.37 10.05.37-28.06.37 21.04.38-24.04.38 06.05.40-24.05.40
9.		Czysty dom i dziedziniec - to duma Łotysz	02.05.37-11.05.37 10.04.38-01.05.38 15.04.39-23.04.39 01.05.40-05.05.40

10.	<p>Poštāties 3. Pļaujās svētkiem 5. septembrī</p>	<p>Szykujcie się na trzecie dożynki 5. września</p>	06.08.37-04.09.37
11.	<p>Poštāties Zemgales izstādei 28. VIII — 7. IX</p>	<p>Szykujcie się na zwiedzanie wystawy 28.VIII-7.IX w Semigalii [Zemgale (pol. Semigalia) – region na pograniczu łotewsko-litewskim]</p>	24.08.37-06.09.37
12.	<p>Pajumī mašinām ziemā</p>	<p>Schowaj pod dachem maszyny rolnicze przed zimą</p>	08.12.37-20.12.37 09.11.38-17.11.38 10.04.39
13.	<p>Cukurs garšo un baro</p>	<p>Cukier jest smaczny i pożywny</p>	14.12.37-25.01.38
14.	<p>Veselība — tautas dārgākā manta</p>	<p>Zdrowie jest największą wartością narodu</p>	25.03.38-01.04.38
15.	<p>Labi aprēķiniet — tad būvējiet!</p>	<p>Dobrze policz a potem buduj!</p>	01.04.38-20.04.38 07.11.39
16.	<p>Stipra ģimene — stipra valsts</p>	<p>Silna rodzina – silne Państwo</p>	02.05.38-08.05.38 03.05.39-11.05.39
17.	<p>Tautas vienība — tautas spēks</p>	<p>Jedność narodu – siłą narodu</p>	09.05.38-27.05.38 12.05.39-15.06.39
18.	<p>Poštāties Dziesmusvētkiem!</p>	<p>Szykujcie się na festyn śpiewaczy</p>	03.06.38-15.06.38
19.	<p>Dziesmu gars vieno tautu!</p>	<p>Duch pieśni jednoczy naród</p>	15.06.38-30.06.38
20.	<p>Poštāties ritenbraucēju Vienības braucienam 27.–28. VIII</p>	<p>Szykujcie się na rowerowy wyścig jedności 27.-28.VIII</p>	14.08.38-28.08.38
21.	<p>Kodiniet ziemāju sēklu</p>	<p>Oczyść nasiona ozime</p>	03.09.38-20.09.38
22.	<p>Lauksaimnieki, esat tālredzīgi un paturiet šogad vasaras strādniekus arī ziemā!</p>	<p>Rolnicy, bądźcie przewidujący i zatrzymajcie w tym roku letnich robotników także przez zimą</p>	25.10.38-11.11.38

23.		Piesi i kierowcy stosujcie się do przepisów ruchu drogowego	12.11.38-13.12.38
24.		Wysyłaj pocztowe przesyłki świąteczne na czas i podawaj kiedy mają być doręczone	13.12.38-22.12.38 16.12.39-21.12.39
25.		Zgłoś do biura podróży Celtrans wolne pokoje na europejskie mistrzostwa łyżwiarskie	18.01.39-03.02.39
26.		Pamiętaj o swojej pierwszej szkole	22.01.39-05.02.39
27.		Odpoczynek w czasie zimy ma podwójną wartość	05.02.39-12.02.39
28.		Rolnicy! Już pora doprowadzić maszyny do użytku	13.02.39-23.03.39
29.		Odwiedzajcie wystawę pięcioletnich osiągnięć odrodzonej Łotwy	14.06.39-07.07.39
30.		Kąpiele błotne i siarkowe w Kēmeri są zdrowe i relakujące [Kēmeri – park narodowy na łotwie]	11.06.39-12.12.39 08.01.40-23.05.40
31.		Zaprasza was piękna przyroda Siguldy [Sigulda – miasto na łotwie]	19.06.39-07.10.39
32.		Spędzajcie lato na wzgórzach Ogre [Ogre – miasto na łotwie]	19.06.39-07.10.39
33.		Baldone to źródło zdrowia i uzdrowisko	19.06.39-7.10.39
34.		Plaža w Rydze oferuje zdrowie i odpoczynek	19.06.39-7.10.39
35.		Spędzajcie lato w pięknej Liepai [Liepaja (pol. Lipawa) – łotweskie miasto nad Bałtykiem]	19.06.39-07.10.39 Falszerstwa: 23.03.39, 2.07.40
36.		Zaprasza Was Kurlandzka Szwajcaria [Kurzeme – łotewska nazwa Kurlandii]	19.06.39-07.10.39
36x.		Mežciems daje zdrowie i wypoczynek [Mežciems – zalesiony fragment Rygi]	19.06.-07.10.39

37.		Spędzajcie lato w Mežciemš [Mežciemš – zalesiony fragment Rygi]	18.04.39-07.10.39
38.		Odwiedźcie festiwal pieśni w Kandavie 23. lipca [Kandava – łotew. miasto w Kurlandii]	03.07.39-23.07.39
39.		Szykujcie się na festiwal pieśni w Dikli 16. lipca [Dikli – wieś w północnej części Łotwy]	07.07.39-15.07.39
40.		Szykujcie się do czwartego gwiazdźstego wyścigu kolarskiego 26. i 27 sierpnia	06.07.39-28.07.39 15.08.39-26.08.39 <u>Falszerstwo:</u> Ryga 27.01.39
41.		Szykujcie się do festynu rolniczego w Ugale 30 lipca [Ugale – miejscowość na Łotwie w okręgu windawskim]	20.07.39-29.07.39
42.		Rolnicy, zadbajcie o torf na wyściółkę stajni	28.07.39-14.08.39
43.		Znajdź czas na pielęgnację zębów	26.08.39-17.09.39 25.09.39-08.10.39
44.		Szykujcie się na uroczystości 10-cio lecia Mazpulki 4. września w Rydze [Mazpulki – organizacja młodzieży wiejskiej, promująca od 1929 r. pracę w rolnictwie]	30.08.39-04.09.39
44x.		Szykujcie się na uroczystości 10-cio lecia Mazpulki 4. września w Rydze	29.08.39 <u>Możliwe</u> <u>falszerstwo!</u>
45.		Mistrzostwa świata w podnoszeniu ciężarów 16.-18. września w Rydze	04.09.39-07.09.39
46.	 KUGNĒCĪBAS * IZSTĀDE * NO 16.-24. SEPT. RĪGĀ" data-bbox="168 728 381 778"/>	Morze jest naszym drugim gospodarstwem. Wystawa żeglarska 16.-24. września Ryga	06.09.39-28.09.39
47.		Październik – wyrabiajcie świece i gotujcie mydło	09.09.39-19.10.39
48.		Jesienna orka zwiększa wydajność plonów	19.10.39-27.10.39 31.10.39-17.11.39
48a			

49.		Jeśli w adresie podany jest numer skrzynki pocztowej, otrzymasz pocztę szybciej	13.12.39-11.05.40
50.		Abonament radiowy zapewnia szybką i niezawodną informację	19.01.40-27.01.40
51.		Robotnicy leśni otrzymują dobre wynagrodzenie	28.01.40-29.02.40
52.		Torf do ogrzewania – najpierw plan pracy	29.02.40-09.03.40 28.03.40-01.03.40
53.		W gospodarstwie domowym i przy praniu używaj mniej mydła a więcej ługu	09.03.40-30.03.40
54.		Rolnicy, nie zwlekajcie z zawarciem umów z waszymi pracownikami najemnymi [Deputatnieki – robotnicy rolni, którzy pracowali z własnym sprzętem i własnymi końmi, a ich wynagrodzenie wypłacano w połowie w ziarnie]	01.04.40-08.04.40 15.04.40-22.04.40
55.		Pracownicy rolni, najlepsi rolnicy podpisują umowy o pracę już wczesną wiosną	03.04.40-15.04.40 22.04.40-04.05.40
56.		Weźcie udział w wyborach i głosujcie jednomyślnie na Blok Ludu Pracującego Łotwy. Za pokójem, chlebem i wolnością narodu.	12.07.40-15.07.40
Stemple prywatne znane z przesyłek pocztowych			
P1.		Okrywajcie oczyszczone i zakonserwowane maszyny	
P2.		Elektryczność jest twoim pomocnikiem w gospodarstwie	
P3.		Twórzcie kwatery dla robotników rolnych	<i>Stosowano – 1938 przez firmę eksportującą nasiona w Rydze</i>
P4.		Używajcie więcej cukru, ponieważ jest on odżywczy i dostarcza energii. Cały cukier jest produkcji krajowej.	<i>Stosowano - 1935 w Cukrowni w Krustpils</i>

Numeracja stempli oraz znane okresy stosowania wg znanych źródeł zagranicznych (ze str. 37).